

Records de joventut**Text: BERNAT PUIGDOLLERS VIDAL**

Ramon Calsina Baró

c. 1977

Oli sobre tela

129,5 x 161,5 cm

Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 137.499

Dipòsit Generalitat de Catalunya. Col·lecció Nacional d'Art

Rilke afirmava que la veritable pàtria d'un home és la seva infantesa i Calsina, en un context més que hostil, s'hi abocà de ple. Per ell, els records d'infantesa esdevenen un refugi i la pintura un espai d'evasió. L'artista va decidir recloure's en si mateix, entregar-se plenament a la seva obra, i això li donà certa fama de persona esquerpa i distant. Però, rere aquella façana, encara s'hi amagava el nen sensible que es delia per llegir les aventures de Robinson Crusoe i imaginava històries amb els cromos col·leccionables que regalaven amb la xocolata. De la mateixa manera que Salvador Espriu convertí el seu món d'infantesa en els pilars del seu món literari, Calsina ho fa amb la seva pintura. Tanmateix, aquell món que havia viscut ja s'ha fos i ara és només un conjunt d'ombres, una caricatura del que havia estat. Espriu els representa com a personatges grotescs o com titelles i Calsina els representa com a símbols o maniquins, com una realitat dissecada que només perviu –encara que només sigui a través de l'eco de la memòria– a la seva ment i a les seves teles. Calsina crea una realitat fràgil, closa dins una campana de vidre.

Ramon Calsina és un artista al marge, allunyat de modes, estils i tendències. Amb un gran domini de la tècnica i una àmplia cultura visual, va saber crear un llenguatge fidel a la tradició però renovador des de les entranyes. El món de Calsina és un món honest, nascut des de la intimitat, que tant pot ser punyent i incisiu —fins i tot agressiu— com delicat i sensible. Calsina assenyala amb el dit les injustícies del món, retrata les facetes més primàries de l'home, però també la seva cara més innocent.

Calsina, després de viure en primera persona els horrors de la Guerra Civil, va ser reclòs al camp de refugiats d'Argelers i, en retornar a Espanya, fou tancat en un camp de concentració situat a la plaça de toros de Vitòria. Aquesta experiència traumàtica i la nova situació política del país que havia obligat molts dels seus amics a exiliar-se el van abocar cap a l'exili interior. Des d'aleshores, Calsina es dedicà gairebé obsessivament a la pintura i, des de 1939, la cruesa de les seves pintures comença a derivar cap a una pintura cada vegada més nostàlgica.

Rilke afirmava que la veritable pàtria d'un home és la seva infantesa i Calsina, en un context més que hostil, s'hi abocà de ple. Per ell, els records d'infantesa esdevenen un refugi i la pintura, un espai d'evasió. L'artista va decidir recloure's en si mateix, entregar-se plenament a la seva obra, i això li donà certa fama de persona esquerpa i distant. Però, rere aquella façana, encara s'hi amagava el nen sensible que es delia per llegir les aventures de Robinson Crusoe i imaginava històries amb els cromos col·leccionables que regalaven amb la xocolata. Des de la dècada dels cinquanta, la pintura de Calsina s'omple de referències al barri del Poble-nou, on va néixer i créixer, i a aspectes de la vida quotidiana que, a poc a poc, s'anaven esvaint. Potser per això les seves composicions, aparentment amables, tenen un punt inquietant, d'innocència trencada, com la d'un nen a qui se li desfà el món a les mans. L'obra que ens ocupa, *Records de joventut* —el títol és prou eloqüent—, és una bona mostra d'aquesta tipologia d'obres que, com ja hem dit, són plenes de referències al món més íntim de l'artista que cal desxifrar.

Caixa de mariner de "Judit" (detall), Finals s. XVIII principis s. XIX . Museu d'Art de Girona, Núm. reg. 138.755. Fons d'Art Diputació de Girona.

La silueta inconfusible de la muntanya de Montjuïc i el seu castell, a l'angle superior dret de la pintura, ens situen a la ciutat de Barcelona, on passà tota la seva infantesa. Més avall, dins el caixó de fusta, la massa del pa evoca l'ofici de forner, professió dels seus pares i també el seu primer ofici. Al centre de la composició, convertit en maniquí, hi fa presència la figura d'un sereno, ben guarnit amb l'uniforme municipal. Al seu darrere, hi ha una gran plaça de braus de la qual surt un gran globus aerostàtic, que s'enlaira sobre els cels de Barcelona. Finalment, en primer pla, observem una gran taula plena de llibres, llibretes, atuells i altres objectes que es remouen i oculten gairebé per complet la superfície de fusta.

Però què signifiquen tots aquests objectes disposats aparentment a l'atzar? Soc del parer que la composició vol dividir el món terrenal del món dels records, el món racional del món oníric. La taula, plena d'objectes aparentment anodins —llaunes, llibres i paperassa—, representa el món real, la vida grisa de les obligacions i la rutina, el bodegó acadèmic i repetit. L'artista, pintant aquells objectes poc estimulants, comença a evocar el món de la seva infantesa i aquells mateixos elements del bodegó ens van duent progressivament cap a un món feliç i imaginat, que comença on acaben els límits de la taula.

De la mateixa manera que Salvador Espriu convertí el seu món d'infantesa en els pilars del seu món literari, Calsina ho fa amb la seva pintura. Però aquell món que havia viscut ja s'ha fos i ara és només un conjunt d'ombres, una caricatura del que havia estat. Espriu els representa com a personatges grotescs o com titelles i Calsina els representa com a símbols o maniquins, com una realitat dissecada que només perviu – encara que només sigui a través de l'eco de la memòria– a la seva ment i a les seves teles. Calsina crea una realitat fràgil, closa dins una campana de vidre.

Finalment, el globus aerostàtic que s'eleva des de l'interior d'una plaça de toros és també una evocació infantil. Sembla ser que, pels volts de 1907, va presenciar l'enlairament de globus que va tenir lloc amb motiu del trofeu internacional Gordon Bennett i aquesta imatge va deixar-li una empremta inesborrable. Però segurament podem anar més enllà. A l'obra de Calsina res és deixat en mans de l'atzar i tots els elements de les seves composicions tenen raó de ser.

El globus és un símbol de llibertat. No en va, al cèlebre quadre de Calsina *Càrrega de la policia a la Rambla* (1930) s'hi enliren globus entre els manifestants. El globus d'aquest quadre, que apareix de l'interior d'una gran plaça de Toros sense obertures a la façana, podria ben ser una evocació de la temporada en què fou empresonat, en la qual els records d'infantesa li van permetre resistir, evadir-se per sobreviure.